

TÜRKİYE'DE İMPARATORLUK VE CUMHURİYET DEVİRİNDE VAKIF ÇEŞİTLERİ.

Sakir BERKİ

§. 1 — Giriş :

§. 2 — İmparatorluk devrinde vakıf çeşitleri :

§. 3 — Cumhuriyet Devrinde vakıf çeşitleri :

§. 1 — Giriş :

Amme hizmetlerine ve dolayısıyla Devlete ferdi teşebbüs ve tasarrufla büyük yardımı olan, hele bütçesi amme hizmetlerini hakkiyle başarabilecek kadar dolgun ve muvazeneli olmayan memleketler için ehemmiyeti misillenen Vakıflar bilhassa Kur'anı Kerim'deki "adaka âyetlerinden mülhem olarak Hz. reygamberin hadisleriyle teşvik görüp, İslâm içtimaî yardımlaşmasında ve hukukunda orijinal şekilde inkişaf etmiş ve İslâm Dinini mücerret iman ve ibadetden addetmeyen bilgili ve amelini de bilgisine uydurmak saadetine erişmiş müslümanlar tarafından her fırsatta tesis olunmuştur. Bu meyil Selçukî ve Osmanlı İmparatorluklarında bilhassa kayde şayan şekilde belirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivlerindeki 30 bine yakın sâbık vakfiyeler bunun delilidir. Kayıtlı olmayanlar da nazara alınacak olursa, cömert ve Devlete yardım, ammeye destek olma hususunda mümtaz Türk Milletinin vakfa vermiş olduğu önemin şumûlünü anlamakta güçlük çekilmez. Bu eski vakıflar hakkında bu gün bir ihtilâf çıksa, mahkemeler ve avukatlar Medenî Kanunun Vakıflara dâir hükümlerini değil, sâbık vakıf hukukunu tatbik zorunda kalırlar. Bu itibarla yazıyı yalnız Cumhuriyet Devrindeki vakıf çeşit-

lerine hasretmekten içtinab ettik, imparatorluk devrinde vakıf çeşitlerini de dahil etmek suretiyle tatbikî önemini şumûllendirmeyi zarurî bulduk. Evvelki Vakıf çeşitleri ve bunlara ait esaslar, hiç değilse sâbık vakıfların çeşitleri ve her birinin mahiyeti bilinmedikçe çıkacak olan ihtilafları halletmeye imkân olamaz. Diğer cihetden, Cumhuriyet Devrinde kabul edilmiş olan vakıf çeşitlerinden bazıları, imparatorluk devrinde mevcut olmadığı gibi, imparatorluk devrinde ihdas edilmiş olan vakıf çeşitlerinin bir kısmı da Cumhuriyet Devrinde mevcut değildir. Bu suretle eski ve yeni hukuk arasında vakıf müessesesi bakımından nazari olduğu kadar tatbikî mahiyeti de hâiz bir mukayese yapmak imkânı hâsıl olacaktır. Bu mukayese sonunda belki halen mer'î vakıf müessesesini sâbık hükümlerden bâzılarından istiane edilerek islâh etmek ve genişletmek imkânı da nazara alınabilecektir¹. Filhakika mukayeseli hukuk fantazi kabilinden bir ilim değildir; Fakültelerde ve Enstitülerde üzerinde çalışılması, mücerret muhtelif hukuk sistemlerine hâkim esasları nakletmekten ibaret olmayıp, eskinin hâle daha iyi cevap veren müessese ve kaidelerini almak, hâlen mer'î olup da eskileri kadar

1) Burada kayd etmeliyiz ki, her eski olan şey muasır medeniyette işe yaramaz değildir. Hatta o kadar ki yeni medeniyet yoktur. Fakat eski medeniyetlerle yeni inkişafın muhassalası olan müsterek bir medeniyet vardır: Mazisi 6000 sene evveline giden tekerlek olmasa idi, ne trenler raylarda yol alabilir, ne otobüs ve otolar hizmete âmâde bulunur, ne uçaklar göklere yükselebilir ve havadan tekrar yere inebilirdi. Keza bazen elektrikle rin sönmesi halinde, 20 nci asır insanının göz yağı lambalarından, hattâ bazen mumdan istidat eylemesi iddianın inkâr edilmez net delilleridir.

fayda temin etmeyenlerden sarfı nazar etmek veya bunları, sâbık olmakla beraber, hâlin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verici müessese ve esaslarla ikmâl eylemek, geliştirmek gâyesi güder; aksini iddia etmek füzulî ile iştigâli tensib eylemek olur ki, kabulü elbetde imkânsızdır.

İslâm hukukunda² vakıf bir malın ebedi olarak bir gâyeye tahsisidir. Medenî hukukda ebedilik vasfı yoktur; yani Yeni hukuka göre bir gayrimenkul veya menkul az çok uzun bir zaman için vakfolunabilir; evvelki hukuka göre ise, vakıf dâimîdir. Aynı hizmetleri dâimiyet hassası ile muttasıf olduğundan, İslâm hukukcularının noktaî nazarı ilmen daha doğrudur.

Evvelki hukukda, halen mer'î olan da da vakıf, ya vâkıfda ölmeden evvel yapılabilir veya ölüme bağlı tasarrufla tesis olunur. Vâkıf, yapacağı vakfın temin edeceği hayrı bizzat görmek istiyorsa, Resmî senetle vakıf yapabilir. Aksi halde vasiyetle vakıf için mal tahsisi cihetine gider. Medenî Kanunda tasarruf nisabı sâbit olmayıp, mahfuz hisselerine göre değişik olduğundan, ölüme bağlı tasarrufla yapılacak olan vakıf bu gün işbu tasarruf nisabı esasları ve haddi içinde muteber olur. Tasarruf nisabı aşılarak yapılan vakıf tenkise tâbidir. Tenkis dâvası için kabul edilmiş olan mürurzaman müddetleri içinde tasarruf nisabını aşmış olan vakıf tenkis dâvası açılarak tenzil edilmemiş ise, artık tenkise tâbi olamaz. Meselâ bir oğlu olan şahıs emvalinin dörtte üçünü vasiyetle, daha doğrusu, ölüme bağlı tasarrufla vakfetse, çocuk tenkis dâvası³ açarak hakkını iddia etmemiş olsa, terekeden eline dörtte bir isabet eder. Halbuki Medenî Kanuna göre⁴ mahfuz hissesi terekenin dörtte üçüdür.

İslâm hukukunda ise, tasarruf nisabı sâbit olup terekenin üçte biridir. Binaenaleyh bir şahıs mirasçıları hangi sehim (Hisse) sahibi olursa olsun, terekesinin üçte birinde ölüme bağlı ta-

sarrufda bulunabilir, ve binnetice, terekesinin bu cüz'ünü vasiyetle vakfetmek imkânına sahiptir. Bundan başka, vakıf bu tasarruf nisabını aşmış olsa, mirascının hakkı sakıt olmaz zira, İslâm hukukunda tenkis dâvası yoktur; Kur'anı Kerim ve binnetice ona müstenit İslâm Hukukunda Allahın mirascıya ayırdığı payı müris kendi iradesi ile bertaraf edemeyeceği gibi, tenzil dahi edemez. Binnetice tasarruf nisabı aşılarak yani, mahfuz hisseye sarkılarak yapılan vasiyetleri hâkim keenlemyekûn addedip, normale ircaa ve tasarruf nisabı üzerinden icraya re'sen mezundur. Aynı esas ölüme bağlı tasarrufla, yani vasiyetle yapılmış olan vakıflarda da câridir. Mirasçıların icazeti hükmü değiştirir.

Medenî Kanuna göre vasiyet ehliyeti 15 yaşın ikmali ve Temyiz kudretine sahip olmaktan ibaret bulunmakla beraber⁵, iptal dâvası için kabul edilmiş olan mürurzaman müddeti geçince artık bir delinin veya 11 yaşındaki bir küçüğün yapmış olduğu vasiyet dahi infaz olunur. İslâm hukukunda ise bu gibi vasiyetler keenlemyekûndur⁶. Filhakika, Medenî Kanununun 499 uncu maddesi, vasiyetlerin iptalini yalnız şekil bakımından kabul etmemiş, ehliyetsizlik dolayısıyla de tensib etmiştir. Binnetice, ehliyetsiz tarafından yapılmış olan ölüme bağlı tasarruf ve vasiyet kendiliğinden bâtil olmayıp, iptal dâvası ile keenlemyekûn, hükümsüz hale getirilebilir; Binaenaleyh bu davâ için

2) İslâmî hukuku Arab hukuku demek değildir. Fakat Kur'anı Kerim ve Hadislere aykırı olmamak üzere islâmî esaslarla idare edilen her milletin hukuku demektir. Binnetice hukuk tarihinde Müslüman Türk Hukuku, Müslüman Arab hukuku, Müslüman Afgan, Pakistan ilh. hukukundan bahsedilebilir. Nitekim ilâhî hukukun câri olduğu yerlerde de örf âdet ve içtihad hukuku mer'îdir. Muhtelif müslüman memleketlerin örfü âdeti ve içtihadı aynı olmaz. Bu mühim konu hakkında İlahiyat Fakültesinde verdiğimiz "İslâm Hukuku" adlı konferansların talebe tarafından teksir haline getirilen neşriyata bakınız.

3) Türk M.K. Md: 502

4) Türk M.K. Md: 453/1

5) Türk M.K. Md. 449

6) Ali Himmet Berki "Vakıflar", İstanbul, sa: 46-47

kabul edilmiş olan mürurzaman müddetleri vasiyetlerin ehliyet bakımından da málul bulunmaları haline de kabili tatbiktir. İslâm hukukunda ise ehliyet-sizin vasiyeti hüküm ifade etmez, bînetice mahkeme bu gibi vasiyetleri kendiliğinden infazdan sarfınazar edebilirdi.

Nihayet bir noktaya daha işaret lâzımdır: Medenî Kanundan sonra yapılmış olan Vakıflar Kanununda sarahat ve delâlet bulunmadığı hallerde ihtilâf Vakıflara dâir örf hukuku ile halledilmek lâzımdır. Bu lâzime Medenî Kanunun 1 inci maddesi sarahati icabındandır. Şu halde mahkeme kayd edilen halde, ihtilâfı derhal içtihadla hal yoluna gidemeyecek, vakıflara dâir örfün ne yolda olduğunu araştıracaktır; veya taraflar bu hususdaki örfü arz ettikleri takdirde onu nazara alarak hükmedecektir. Vakıflar sahasında örf hukuku ise, ötedenberi İmparatorluk vakıf tabikatındaki millî temayülden ibarettir. Türk hâkimi başka memleketlerin ve hususiyle Mehaz Kanununun memleketidir diye İsviçrenin vakıflar hakkındaki örf hukukunu tatbika tevessül edemez. Aksi hal, kaza ve hattâ teşri sahasında Egemenliğe aykırılık teşkil eder. Türk Milleti adına hükmeden hâkim, ancak onun örfü âdetine itibar ederek icrayı kaza eyler. Filhakika, eğer Türk Medenî Kanununun 1 nci maddesinde kanunun lafız ve ruhunda sarahat bulunmayan hallerde, Örfün hukuk kaynağı olduğu kabul edilmiş ise, örf, kanunları yapmak için teşrii kuvvete yetki vermiş olan Millet'in teşrii tasarrufu, zımnî teşrii faaliyeti mesabesinde bulunduğu dır. Asilin tasarrufu vekil tarafından bozulamaz⁷⁾. İşte bunun içindir ki, kanun vâzıları kanunların lafız ve ruhunda ihtilâfı halledecek bir hükmün yokluğu halinde örf hukukuna itibar etmeye mecbur kalmışlardır.

İzahatdan anlaşılıyor ki, İmparatorluk vakıf hukukunu da etüd konusuna dahil etmiş olmamızın pratik son faydası, yeni mevzuatda hüküm bulunmayan hallerde ötedenberi varagelen vakıflarla ilgili örf hukukunun bugün dahi tatbiki ehemmiyeti hâiz olmasındandır.

§. 2 — İmparatorluk devrinde vakıf çeşitleri.

I — Vakıfların mülkiyetin vakıf idaresine ait olup olmaması bakımından çeşitleri.

1. Sahih Vakıf.
2. Gayri sahih vakıf.

II — İdareleri bakımından vakıf çeşitleri.

1. Gayri mazbut vakıflar.

A — Mülhak vakıflar.

B — Müstesna vakıflar: a) Eizze vakıfları, b) Guzzat vakıfları.

2. Mazbut vakıflar.

III — Vakıfların kiraya verilmesi bakımından çeşitleri.

1. Mukataalı vakıflar.
2. İcareteyinli vakıflar.
3. İcarei vâhideli ve icarei vahidei kadimeli vakıflar.

I — Mülkiyetin vakıf idaresine aidiyeti bakımından vakıf çeşitleri

1 — Sahih vakıf : Vakfedilen mal ve bilhassa gayrimenkul dâima vakıf hükmî şahsiyetine ait olmaz. Bazen bir malın rakabesi (mülki aynı, çıplak mülkiyeti) vakfedene ait olur. Bu gibi vakıflara İrsat, tahsis kabilinden vakıf denir ki, vakıf hukukundaki ıstılahı 'Gayrisahih vakıf' dır. Halbuki hakikî manâsındaki vakıfda vakfedilen gayrimenkulün rakabesi ve ondan doğan istimal ve intifa hukuku vakıf hükmî şahsiyetine ait olur; vakfeden bu gayri-

7) Bu esas, örfün amme intizamına ve ahlâka aykırılığı halinde istisna kabul eder.

menkule sahip olmaktan her bakımdan ve dâimî olarak mahrum olur. Sahih vakıf mülk araziden yapılır. Şu halde hukuku hususiye hükmü şahısları da sahih vakfı yapabilirler.

2 — Gayrisahih vakıf : Mîri arâzinin hukuku tasarrufiyesi veya âşar ve rûsûmunun mevcut bir vakfa tahsis olunmasıdır. Şu halde bunda vakfedilen gayrimenkulün rakabesi vakıf hükmü şahsiyetine ait olmaz, vâkıfda kalır. Yahut aşar vakfedilmiş ise, öşre tâbi arazî kime ait ise ona ait olmakta devam eder.

Gayrisahih vakıf dâima Devlet tarafından yapılır. Zira mîri arazinin rakabesi kendisine ait olan, arazinin hukuku ziraîyesini veya tasarrufiyesini mevcut bir vakfa tahsis eder; bu halde arazide miriyet, yani Hazineye aidiyet zâil olmaz. Aşar ve rûsûmun bir vakfa tahsisi halinde Devlet mülk arazideki bu hakkını vakfa devreder, âşar ve rûsumu cibayet Vakfa intikal eder; arazide mülkiyet hükmü berdevamdır.

Şu hususa dikkat edilmelidir: Rûsûm ve hukuku tasarrufiyenin terk ve tahsisine dair olan vakfiyelere de Mülkname denir. Binaenaleyh, her temlikname mahkemeler tarafından o yerin rakabesinin temlikine hükmetmek için nazara alınamaz. Vakfiyenin mündericacı okunarak gayrisahih vakıf olup olmadığı tahkik edilmek lâzımdır. Temliknamede satış suretiyle intikal keyfiyeti tasrih edilmiş olmak lâzımdır⁸.

Devlet mahiyeti icabı sahih vakıf yapamaz. Zira esasen amme hizmetlerini görmek birinci vazifesi, hattâ sebebi ihdasıdır. Bu gün de devlet vakıf yapamaz. Biraz sonra kayd edileceği üzere, Cumhuriyet Devrinde Devletin gayrisahih vakıf yapma imkânı da yoktur. Cumhuriyet rejiminde devletin sahih vakıf yapması da mümkün değildir; zi-

ra amme hizmetleri gördüğünden ve vakıf da ferdi teşebbüsle amme hizmetine katılma demek olduğundan, Devletin vakıf yapması gerekmez. Ancak İmparatorluk Devrinde Devlet Reisleri veya onların yetki vermesiyle sair zevat vakıflarda dâimiliği muhafaza ve vakıfları teşvik maksadiyle tahsis kabilinden vakıf yapmakta idiler. Gayrisahih vakıfların sebebi ihdası bizce vakfı teşvik ve fertlerde vakıf yapmak temayülünü artırmak ve kuvvetlendirmekten ibaretir. Cumhuriyet devri aynı neticeye Vakıflar Genel Müdürlüğü kanalı ile varmaktadır. Filhakika, mezkûr Genel Müdürlük Vakıfları teftişde, titiz davranır, mazbut vakıfları bihakkın idare ve idame ederse fertlerin vakıf yapma temayülleri sarsılmaz, artar. Bu hususda Vakıflar Dergisinin evvelki nüshalarında çıkmış olan yazılarımızda kâfi kayıtlarda bulunulmuştur.

Cumhuriyet devrinde yalnız sahih vakıf mevcuttur; yani gerek hakikî gerek özel hukuk hükmü şahıslarına ait mülk arazide ancak sahih vakıf tesisi mümkündür⁹.

II — İdareleri bakımından vakıf çeşitleri.

Vakıflar idareleri bakımından gayri mazbut ve mazbut vakıf olmak üzere iki çeşittir. Gayri mazbut vakıflar mütevellîler tarafından idare edilen Vakıflar olup mülhak ve müstesna olmak üzere iki nevidir.

1. Mülhak vakıf, mütevellîler tarafından idare edilen ve Evkaf İdaresince, bu gün Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından teftiş olunan vakıflardır.

9) Özel Hukuk hükmü şahısları ve meselâ Şirket ve Cemiyetler Vakıf yapabilirler. Yani vakıf yapmak ehliyeti ve imkânı yalnız hakikî şahıslara münhasır değildir. Ancak hükmü şahıslar ölümüne bağlı tasarrufla vakıf yapmak ehliyetini hâiz değildirler; mutlaka resmî senetle yapabilirler. Hakikî şahıslar ise, her iki şekilde de vakıf yapmak imkânına sahiptirler. Bundan başka, hükmü şahıslarda vakıf yapacak olan organlar resit ve mümeyyizdirler zira bu şahısları ancak bu gibi hakikî şahıslar temsil edebilirler. Halbuki 15 yaşını doldurmuş mümeyyiz hakikî şahıs vasiyetle vakıf yapabilir.

8) Bu hususda teferruat için; Ali Himmet Berkî, "Vakıflar", İstanbul, 1940, sn: 131 ve d.

2. Müstesna vakıf; mütevelliler tarafından idare edilmekle beraber, Vakıflar İdaresinin teftiş ve kontrolüne tâbi olmayan vakıflardır ki iki çeşiddir: Eizze ve Guzzat Vakıfları. Eizze Vakıfları, Abdülkadiri Geylâni Hacı Bektaş Velî ve Hacı Bayram Velî gibi ünlü din adamları tarafından yapılan vakıflardır. Guzzat vakıfları ise, ünlü gâziler tarafından yapılmış vakıflardır.

Vakıflarda istisnâiyet binnetice vakıfların bu iki çeşidi mülğadır. İlerde de görüleceği üzere Mednî Kanunu tâdil eden ve "Tesis" kelimesini, "Vakıf" şeklinde değiştiren 907 sayılı Kanun bütün vakıfları teftiş ve murakabeye tâbi tutmuştur ki, isabetinde şüphe yoktur. Zira ne kadar dürüst ve bilgili olursa olsun her mütevellî insan olmak hasebiyle hatâya düşebilir ve vakıf mutazarrır olabilir. Bu itibarla her vakıf için kontrol zarurîdir. Her nevi vakıf amme menfaatıyla alâkadar olduğundan Vakıflar Genel Müdürlüğü her vakfı kontrol yetkisine sahiptir.

Bu gün mülhak vakıflar halen mevcuttur; bütün mülhak vakıflar Genel Müdürlüğün teftiş ve kontrolüne tâbidir. Vakfiyelerde Nâzır tâyin edilmiş olsa bile hüküm böyledir. Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve murakabesini ref edici her şart bâtıldır. Bu gibi şartları ihtiva eden vakıflar muteberdir. Ancak bâtil olan bu kabil şartlardır.

2. Mazbut Vakıflar :

Mütevellileri (idareci, müdür) münkariz olan bir vakfın inhitat etmemesi, gâyesinin tahakkuku ve mevcudiyetinin devamı için idaresini Vakıflar Genel Müdürlüğü eline alır ki, böyle vakıflara mazbut vakıf denir. İdaresi Devlet tarafından ele alınmış vakıf manâsına gelir. Bir vakıf iki şekilde mazbut olur: Vakfiyede gösterilen mütevellî ve nesilleri vefat eder ve bunların ölümünde vakıf yapan vakfın müdürünü tâyin et-

memiş olursa. Yahut, vâkıf vakıf senesinde hiç mütevellî göstermemiş ise vakıf doğduğu andan itibaren¹⁰ mazbut vakıf addolunur. Vakfiyede mütevellî olmaması nazara alınarak vakıf hükümsüz addedilemez. Meselâ bir şahıs 4000 lirasını çeşme yapılmak üzere vakfettim dese, vakıf senedine başka hiç bir kayıt koymasa, bu vakıf muteberdir. Böyle bir Vakıf tescilinden itibaren Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından zabıt edilerek idare edilir. Vakıf senedinde vakfın mütevellisinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tâyin edileceğine dair kayıt bulunsa, bu vakıf mazbut olmayıp, mülhak vakıf olur. Zira böyle bir halde vakfı idare edecek olan Vakıflar Genel Müdürlüğü olmayıp, Müdürlüğün tâyin edeceği şahıstır. Yukarıda verilen misalde çeşme 3000 liraya yapılırsa, mütebaki 1000 lira mirasçılara veya bizzat vâkıfa iade edilmez, çeşme vakfı hükmî şahsına ait olur ve çeşmenin tâmir ilh. gibi masraflarına sarfedilir.

Medenî Kanundan evvel veya sonra yapıp da mütevellisiz kalan her vakıf Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından zabt edilir. Bu itibarla Vakıflar Genel Müdürlüğünün hangi vakıfların mütevellisiz kaldığını sürekli şekilde tâkib etmesi lâzımdır. Vakfın idaresinin hukuken mahlûl hale gelmesi kâfidir. Mütevellî olmayan bir şahıs tarafından vakfiyedeki şartlara tamamen uygun olarak fiilen idare edilmekte olsa bile Vakıf yine mazbut vakıf haline getirilir. Yani Vakıflar Genel Müdürlüğü o vakfı fiilî mütevelliden zabta yetkilidir. Meselâ bir şahıs vakfiyesinde mütevellî olarak erkek evlâdı tâyin etse, ve erkek evlâddan kimse kalmasa, erkek evlâdlardan birinin ve en sonuncusunun kızı vakfı idare edemez. Etmekte bulunsa bile Vakıflar İdaresi vakfı zabt eder. Ve fiilî mütevellî vakfiyede gösterilen mütevellî ücretini almış ise, Va-

10) Hele ölüme bağlı tasarrufla yapılan vakıfda ihtilâfa hiç mahal olmaz.

kıflar İdaresine iadeye mecbur olur. İade Borçlar Kanununun Haksız iktisabla ilgili hükümlerine göre cereyan eder. Vakıflarla ilgili özel mevzuatda aksine kayıt bulunmadıkça, Borçlar Kanunundaki Haksız iktisab esasları dairesinde cereyan eder. Ancak, 10 senelik mürurzamana tâbi olmuş bulunan ücretler istirdat edilemez. Burada şu cihete de işaret etmek bizce zarurîdir: mütevellisi münkariz bir vakfın vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından zabt edilmesi anına kadar idare etmiş olan bir şahıs, tâbiri câiz ise, fiili mütevellî Borçlar Kanununun 413 üncü maddesi mucibince Vakıflar İdaresinden mutalebede bulunabilir. Ancak bu mutalebeye mütevellilik ücreti dahil edilemez; vekâleti olmadan başkası hesabına tasarruf müessesesine dâir esaslar dahilinde mutasarrıfa âit haklar istenilebilir ¹¹.

III — Kiraya verilmeleri bakımından vakıf çeşitleri.

1. Mukataalı ve icareteyinli vakıf.
2. İcraçî vâhideli ve icarei vâhidedi kadimeli vakıf.

1. Mukataalı ve İcareteyinli vakıf.

A — Mukataalı Vakıf.

Bir vakfa ait olup üzerinde bina ve ağaç ve benzeri şeyler bulunmayan arâziyi Vakıf idaresi vakfın mâlî durumunun kifayetsizliği sebebiyle işletemez. Arazinin bu suretle âtil kalması da vakıf aleyhinedir; boş duracağı yerde kiraya verilerek vâridât temin etmesi için Vakıf idaresi işletemediği bu arâziyi, icar bedelî senede ödenmek üzere kiraya verir. Bu suretle kiraya "mukataaya" bağlanmış olan vakıf arâziyi kiracı mütevellinin izni ile başkalarına da devredebileceği gibi, devretmeyip üzerinde bina veya ağaç gibi şeyler yapıp bizzat tasarruf edebilir. Bu bina ve ağaçlar mülk olup, arsa tasarrufunda bulunana tâbi olur. Binaenaleyh ferağda

arsa üzerindeki tasarruf yetkisi de ferağ olunan şahsa intikal eder.

Arsa üzerinde bina ve ağaç kaldıkça mukataa devam eder, yani icar, mütevellî tarafından feshedilemez. Aksi halde, mukataa bedeli de verilmemekte ise mütevellinin fesih hakkı vardır. Fesih halinde arsa başkasına kiraya verilir.

Mukataalı Vakıflarda arazi üzerindeki bina ve ağaçlarda, daha şâmil ifade ile, müstecir tarafından ihdas olunmuş bulunan tesislerin cümlesinde verâset hükümleri cereyan eder, yani alelade miras ahkâmı tatbik olunur. Lâkin üzerinde hiç bir şey bulunmayan mukataalı vakıf arsalar intikal kanunları mucibince intikale tâbidir. Yani arsa üzerinde her mirasçı hak iddia edemez; ancak intikal kanunlarının gösterdiği hak sahipleri tasarrufa tevârüs ederler. Bu itibarla intikal kanunlarının hepsini etüd lâzımdır.

B — İcareteyinli Vakıf.

Vakfa ait arazide binalar ve sair tesisat vardır; fakat tâmire muhtaçtır; Vakıf idaresi de tâmir edecek mâlî güçde değildir. Vakıf İdaresi bu binaların âtil kalmaması, vakfa gelir getirmesi ve aynı zamanda harab halde bulunan binaların tâmir edilebilmesi için peşin bir kira bedeli (Muaccele) verilmesi şartıyla vakfa ait binaları kiraya verir. Alınan muaccele ile binaları tâmir ettirerek intifaya sâlih hale getirir; ve binaları müstecire teslim eder ve cüz'î bir kira bedelini de muayyen devrelerde müstecirden talebe hakkı olur. Bilâhare alınacak olan bu kira bedeline "Muccele" denilmektedir. İcareteyinli vakıflarda hem arsa hem üzerindeki binalar Vakıf idaresine ait olduğundan müstecirin ölümünde bu icar intikal kanunları mucibince intikal eder.

İcareteyinli Vakıfla, Mukataalı Vakıf arasındaki farklar şöyle özetlenebilir: Mukataalı vakıfda yalnız arsa Vak-

11) Türk Borçlar K. Md: 413, 414.

fa aittir; yani kiraya verilen arsanın rakabesi vakfındır. İcraleyinli vakıfda ise hem arsa, hem üzerindeki binalar Vakfın mülküdür. Binnetice kiracı ölse, icareteyinli vakıfda ancak kiracılık vârislere intikal eder; İcraleyinli vakıfda intikal, arsa ve üzerindeki binanın vârislere geçmesi intikal kanunlarına göre cereyan eder. Mukataalı vakıfda ise, kayd edildiği üzere, arsa üzerindeki tesisat, bina ve ağaçlar miras yolu ile intikale tâbidir.

3. İcarei vâhideli ve icarei vâhidedi kadimeli vakıflar.

A — İcarei vâhideli vakıf :

Alélâde icarla intifa olunan vakıflardır. İcraleyinli ve mukataalı vakıflar zarurete binaen ihdas edilmiş olduğu halde, icarei vâhideli vakıfda vakıf işler haldedir, daha doğrusu Vakıf İdaresi vakıf arazî veya binaları bizzat işletmeye muktedirdir; fakat mütevellî kira akdine istinad ederek vakfı bu suretle işletir ve kira bedeli vakfa gelir kaynağı olur. İcarei vâhidede bir veya üç yıl icar müddeti kabul edilmiştir. Vakfiyede vakfın icarei vâhidede ile icar müddeti tasrih edilmiş ise, o müddetle kiraya verilebilir; fazla müddetle kiralanması halinde bizce akit ancak vakfiyedeki haddi aşan nisbet dahilinde feshedilebilir. Fakat, vakfiyedeki azâmi müddet sürecek olan kira neticesinde işbu kiradan müstecirin akitden umulan menfaati tahakkuk etmez ise, akitin tamamını müstecirin feshe yetkisi olmak lâzımdır. Müstecir normal hadde indirilen icarei vâhidede ile menfaat temin ettikçe, mütevellinin akitin tamamını fesh etmesi, zannımızca hüsnüniyete aykırıdır. Her ne kadar akitlerde butlan kabili tecezzî değil ise de, butlan müteallik olan bu esas, feshe teşmil edilmemek icab eder. Zira fesihde ortada muteber bir akit vardır; butlanda akit kendiliğinden ya ahlâka veya kanunun âmir hükümlerine ademi riayetden ötürü doğuşda mâlul ve hüküm-

süzdür. Mamafih bu kanaate muhalif görüşler de mevcuttur¹²

Bu gün icarci vâhideli vakıfların mülga olduğu iddia edilemez. Hattâ vâkif vakfiyeye böyle bir şart koymuş olsa bile bizce bu şart muteber sayılmayılmamak icab eder; Zira böyle bir kayıt Vakıf hükmî şahsiyetinin medenî hakları kullanma hakkını ref manâsına gelir. Filhakika, Vakıf da Medenî Hukuk hükmî şahıslarından, yani Özel Hukuk hükmî şahıslarından olduğuna ve mamelekî hukukda hakikî şahıslarla hükmî şahıslar arasında fark bulunmadığına¹³ ve icar akdi de medenî haklar zümresinden bulunduğu göre vakfiyeye öyle bir şart idhali, âmir ahkâm zümresinden olan medenî haklardan istifade Ehliyeti esaslarına aykırı olur.

Zaruret olmadıkça Vakfın emvali ecir misilden aşağı bir bedel ile kiraya verilemez. Buna mukabil ecirmislin düşmüş olması halinde Ecir müsemmanın da azaltılması istenemez. Aksi hal, mukaveleye ademi riayet, ahde vefa prensibine itibar etmemek olurdu. Mamafih, icar akdinde aksi tasrih edilmiş olan hallerde hüküm başka türlü olur, yani ecirmislin azalması halinde ecir müsemmanın da tenzil edilebileceği merkezinde bulunurdu; Bu, mukavele hukuku icabındandır.

Kiracı müddet sonunda veya akitin fesih suretiyle zevali halinde Vakıf malları aldığı üzere teslim mecbur olduğu gibi kusurundan mütevellit noksan ve zararları tazmin ile de mükelleftir.

İcarci vâhideli vakıf Borçlar Kanununun mukavele hukukuna müstenit,

12) Ali Himmât Berki, a.g.e., sa: 135.

13) Hükmî şahıslarla hakikî şahıslar arasında istisnâî hallerde münhasır olmak üzere mamelekî haklar sahasında da bazı farklar vardır: Mahiyetleri itibarıyla hiç bir hükmî şahıs vasiyetle tasarruflarda bulunamaz ve bu hususta temsil edilmeleri de câiz değildir. Keza, Devlet müstesna olmak üzere hiç bir hükmî şahıs kanunî mirasî sıfatıyla miras far'kiyle mal iktisab edemez; mansup mirasî sıfatıyla veya muayyen mal vasiyeti lehdarı olarak iktisab ehliyetleri vardır.

vakıftır. İcareteyinli vakıfdaki iki icar bedeli bunla olmadığı gibi, müstecirin ölümünde icarei vâhîde mirasçılara intikal etmez. Müddet dolunca vakıf emval tekrar eski müstecire veya başkalarına kiraya verilir.

B — İcarei vâhîdei kadîme:î vasıf¹⁴

İmparatorluk vakıf hukukunda bu nam ile icare, ancak Emvali gayrimenkulenin intikalâtı hakkındaki kanunun 8 inci maddesiyle söz konusu olmuş bulunmaktadır. Ondan evvel böyle bir icare Fıkıh kitaplarında ya yoktu¹⁴.

Mukataalı ve İcareteyinli vakıflar mülga olduğuna ve icarei vâhîdei kadîmeli vakıflar da o hükümde bulunduğu göre, Cumhuriyet devrinde bu kabil icar artık yoktur. Fakat vereseyle intikal esası bertraaf edilerek yapılan akidde kiracının aynı vakıf malın rüçhanlı müteakip müsteciri olacağı kabul edilmiş olursa böyle bir icar akdinin gayrimuteber olması da düşünülmemek icab eder. Bu halde icarei vâhîdei kadîmeli vakıf değil, icarei vâhîdeli vakıf söz konusu olacağından ve bu icar nev'i de bugün câiz olduğundan, kayd edilen fikir mevzuat ve hukuka ayrık düşmez.

İcarei vâhîdei kadîmeli vakıfda, icarei vâhîdeli vakfın icar müddeti hitamında muayyen ücreti vermek şartıyla eski müstecire ve bunun ölümünde mirasçılara icarei vâhîdeli isticarın intikal etmesi yani sâbık icarei vâhîdeli vakfın tercihen bunlar lehine ipka olunması mevzuubahistir. Ancak icarei vâhîdeli vakıfla bunun arasındaki fark, birincisinde icarenin vereseyle intikal etmemesine mukabil icarei vâhîdei kadîmelide etmesinden ibarettir. Bu intikal, intikal kanunları veçhile ceryan eder¹⁵.

14) Ömer Hilmi Efendi merhum bu vakıf çeşidine dair geniş bilgi vermektedir: Ali Himmet Berki, a.g.c., sa: 32. ve d.

15) Ömer Hilmi Efendinin "Ahkâmülevkaf" adlı eserine bakılmalıdır.

Ş. 3 — Cumhuriyet Devrinde vakıf çeşitleri.

1 — Giriş.

İmparatorluk vakıf çeşitlerinden Mukataalı, İcareteyinli ve icarei vâhîdei kadîmeli vakıflar Cumhuriyet Devrinde mevcut olmadığı gibi, idareleri bakımından vakıf çeşitlerinden olan müstesna vakıflar ve bunların nev'i olan Eizze ve Guzzat Vakıfları da mevcut değildir. Yalnız mülhak ve mazbut vakıf çeşitleri berdevamdır. Zira Cumhuriyet devrinde de vakıflar idareleri bakımından tasnife aynı veçhile tâbidirler: Gayrimazbut ve mazbut vakıflar. Gayrimazbut vakıflardan müstesna vakıflar, yani Eizze ve Guzzat vakıfları mülgadır. Mülhak vakıflar ilga edilmiş değildir; edilemez de; aksi hal vakfın idare organlarının vâkıfın iradesiyle tâyin edilmesini derpiş eden Medenî Hukuk esası manâsını zâyî ederdi.

Gâyeleri itibariyle vakıf çeşitlerine gelince, bu hususda iki devir Vakıf Hukuku arasında fark olduğu iddia edilemez. Hattâ bu gün dinî vakıflar ve münhasıran meşit ve câmi tesisini istihdaf eden vakıflar da meşrûdur. Laiklik prensibi, başka, milletin dilediği din veçhile ferdî ve içtimâî ahlâk esasları ile beslenmesi ve hareket etmesi yine başkadır. Laiklik din düşmanlığı da değildir; hattâ çok ince bir tahlil yapılarak işaret edilecek olursa Devlet işleriyle din işlerinin yekdiğerinden kesin olarak ayrılması şeklinde de ifade ve tarif edilemez. Türkiye Cumhuriyetinde laiklik, insanların beşerî kanunlarla idare edilmek istenmelerine mâni olmamak demektir. Cumhuriyet inkılabında laiklik, Devletin islâmiyeti red etmesi şeklinde ve binnetice devlet işleriyle islâmî işlerin kat'iyetle ayrılmış olduğu tarzında düşünülemez. Bunun muhtelif delillerini aşağıdaki gibi özetlemekde fayda vardır:

1) Laiklik din işleriyle devlet işlerinin kesin olarak ayrılması demek ol-

sa idi, Cumhuriyet Türkiyesinde dinî bayramlar olan Şeker ve Kurban Bayramlarında Devlet daireleri kapanıp, amme hizmetleri tâtil olunmazdı.

2) Milletın dinî işleriyle uğraşmakla mükellef bir Diyanet İşleri Reisliği ihdas edilip bunun bütün masrafları Devlet tarafından der'uhde edilmiş olmazdı.

3) Bazı kanunlarda mektep ve câmi inşası için ormanlardan bedavâ kereste tahsisi şeklinde hükümler yer almazdı.

4) Nihayet 1961 Anayasasında (Md. 154) milletin dinî işleriyle uğraşmakla görevli Diyanet İşleri Başkanlığı Genel İdare, yani Devlet İdaresi içine alınmış olmazdı.

Bütün bu deliller Türkiye Cumhuriyeti rejiminde laikliğin dine muhalefet ve dinden tecerrüt mânasına gelebileceğini en ufak itiraza mahal vermeyecek şekilde ispata kâfidir.

Binnetice Cumhuriyet devri Vakıf hukukunda da İmparatorluk devrinde olduğu gibi, konu bakımından vakıf çeşitlerinde fark olduğu iddia edilemez. Mutlaka bir fark tebârüz ettirilmek icab ederse, Cumhuriyet devrinde vakfın yalnız hayrî ve dinî maksadlarla olmasına lüzum bulunmadığını kayd etmek lâzımdır: Filhakika bu gün, sportif gâyelerle de vakıf yapılabilir. İmparatorluk devrinde bu ve buna benzer konularda vakıf memnû olmamakla beraber mütâd değildi.

Bu zarurî girişden sonra Cumhuriyet Devrinin Vakıf çeşitlerini ayrı ayrı ve özet olarak incelemeğe geçiyoruz:

1. Gayrı mazbut Vakıflar.

Medenî Kanun hükümlerine göre vakfede n(Vakıf) vakıf senedinde mutlaka vakıf idare uzuvlarını göstermeye mecbur değildir. Göstermiş ise, vakıf, agyrimazbut vakıftır. Yani İmparator-

luk hukukundaki tâbiriyle mülhak vakıftır. Zira, kayd edildiği üzre, Müstesna vakıflar mülgadır. Medenî Kanundan evvel ilga edilmiş olan bu vakıfların mülga olduğunu Medenî Kanunu tâdil eden 13.7.1967 tarih ve 903 sayılı Kanununun 78 nci maddesi "Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftişine tâbidir" şeklinde umumî bir ibare kullanarak teyid etmiş bulunmaktadır. Aynı madde "bilcümle Vakıfların" ibaresini de ihtiva ettiğini göre Türkiye Cumhuriyeti vakıf hukukunda müstesna vakıf namıyla bir vakıf bulunmadığı kat'iyetle teyyüd etmiş olur.

Şu halde Cumhuriyet vakıf hukukunda gayrı mazbut vakıflardan ancak mülhak vakıflar berdevamdır. Bu vakıflarda tevliyet meselesi aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1) Vâkıf vakıf senedinde, ya idare uzvunu tâyin eder veya tâyini Teftiş Makamına terk eyer. Teftiş Makamı, yani Vakıflar Genel Müdürlüğü vakfın şartlarının yerine getirilmesi hususunu temin ile de mükellef olduğundan, vâkıfın vakfın idare uzvunu tâyin hususunu kendisine havale etmiş olması şartını da kabule mecburdur. Bu şartı ademi riayetle vakfı mazbut vakıf haline getiremez.

Vakıf yapanın (Vâkıfın) vakfiyede vakfın idare uzvunun kimin tarafından tâyin edilebileceğini beyan etmemiş olması halinde 907 sayılı Kanununun 77 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü mucibince hareket edilir. Vakfeden bizzat kendisi de müdür tâyin edebilir. Kendisinin ölümünde yerine geçecek olan idareciyi vakfiyede göstermemiş ise, mirascıları mütevellî olamaz. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfı zabt ve bizzat idare eder.

Vakfiyede zikredilen mütevellîlerin hepsinin vefatı veya mütevellîlik yapamayacak hale gelmesi veya haklarında gâiplik kararı alınmış olması halinde mütevellîliğin vâkıfa ait olması şartı

derpiş edilmiş bulunabilir. Bu halde de Vakıf, mazbut vakıf haline inkılâb edemez¹⁶.

907 sayılı Kanunun mezkûr maddesinin 3 ve 4 üncü fıkraları hükümleri, vakfın idare uzvunun tâyini ile ilgili usule mütealliktir.

Cumhuriyet devri vakıf hukukunda da mütevellî müteaddit olabileceği gibi, vakfiyede meşrut ise vâkıfın erkek evlâdı ve bunun evlâdı veya her hangi bir hısım akrabasının¹⁷ veya bunların evlâdının olması da mümkündür. Zira bu hususlarda Vâkıfın iradesini takyid etmek düşünülemez ve esasen gerçık Medenî kanunda, gerek Vakıflar Kanununda aksini belirtici zımnî hükme dahi tesadüf olunmamaktadır. Evlâd mütevellî tâyin edilmiş ise, mirasdan iskât veya mahrumiyet, vakfiyede kayıt olmadıkça, mütevellîliğe m. olmaz. Zira, iskât ve mahrumiyet, vâkıfın olan usul sürûluk münasebetini ve binnetice fer'ın evlâdlık sıfatını kaldırmaz. Yalnız miras hakkının zâyi edilmesiyle ilgilidir. Keza mirasdan feragat eden evlâd ve nesilleri de mütevellîliğe devama haklıdırlar. Mirasın reddi halinde de hüküm aynıdır. Bu kayd edilenler mütevellî tâyin edilmiş olan sair mirasçılar hakkında aynen câridir.

Hükmi şahısların mütevellî olması mümkün değildir; zira cezaî mes'uliyetleri düşünülemez. Bundan başka hükmi şahıslar ancak gâyelerinin icabı olan hukukî muameleleri yapabilirler. Buna mukabil bunları temsil eden hakikî şahıslar ve bunlardan müteşekkîl Kurullar mütevellî tâyin olunabilir. Bin-

16) Mamafih bu esas, resmi senetle yapılmış olan ve vâkıfı da berhayat bulunan vakıflar hakkında câri olabilir. Vasiyetle vakıfda bizzatır cereyan edemez. Bu halde vakıf mazbut vakıf haline inkılâb eder.

17) Hısmılık Medeni Kanunda usul-fürû, civar ve sıhri olmak üzere üçe ayrılır. Her hısım akrabadır; fakat her akraba hısım değildir. Meselâ karı koca yekdiğerinin en yakını, en karibidir; fakat hısmı değildir. Keza yenge akrabadır, lakin hısım değildir. Bocalık da böyledir. Şu halde akraba, daha umumî tâbirdir ki, hısmılığı da içine alır; fakat hısmılık bütün akrabalığa şâmil değildir.

netice, Hukuku amme ve hususî hukuk hükmi şahısları mütevellî tâyin edilemeyecekleri halde, Devlet Reisi, Başvekil, bir umum müdür veya münhasıran bu lafızlar zikredilmek suretiyle mezkûr makamlar mütevellî tâyin olunabilir. Keza bir şirket müdürlüğü veya İdare Meclisi ilh. mütevellî tâyin olunabilir. Meselâ bir şahıs vakıf yapıp, Devlet Başkanlığını mütevellî tâyin etse; ilk mütevellî Devlet Başkanından sonra gelen Devlet Başkanları da mütevellî tâyin edilmiş olur; Yahut bir Dairenin başkanı, bir umum müdürlük mütevellî olsa hüküm aynıdır¹⁸.

2. Mazbut vakıflar.

Cumhuriyet devri vakıf hukukunda bir vakıf aşağıdaki hallerde mazbut vakıf haline gelir:

1) Eski Hânedan vakfı olduğu sâbit olan vakıflar.

2) Mütevellî münkariz olursa. Mütevellînin nasıl münkariz olacağına işaret edilmişti; kısaca tekrar edelim, vakfiyedeki tevliyet şartlarının tahakkukuna imkân olmadığı her halde vakıf zabt edilir; Vakıflar Genel Müdürlüğüne idare olunur.

3) Vakıf senedinde vakfın uzvları tâyin edilmemiş ve bu hususun ikmâli, vâkıf hayatda olmadığından veya temyiz kudretinden mahrum bulunduğundan yahut hakkında gâiplik kararı verilmesinden dolayı mümkün olamamış ise.

4) Nihayet ölüme bağlı bir tasarrufla yapılan vakıfda vâkıfın mütevellî tâyin etmemiş olması da vakfın mazbut vakıf olarak idaresini icab ettirir.

Kayd edelim ki, mülhak bir vakfın gâyesini tahakkuk ettiremeyecek hale gelmesi zabtını icab ettirmez. 903 sayılı Kanunun 81/A maddesi mucibince tasfiye cihetine gidilir.

18) Fakat tevliyeti kabul etmek mecburiyeti yoktur. Bu halde vakıf mazbut vakıflar zümresine dahil olur.

Vakfın gâyesinin değiştirilmesi matlabı altında aynı kanunun 80 nci maddesinin birinci fıkrasında bir hüküm vardır:

"Vakfın asıl gâyesinin mahiyet ve şumulü vakfedenin arzusuna açıktan açığa uymayacak derecede değişmiş olursa yetkili asliye mahkemesi.. duruşma yaparak vakfın gâyesini değiştirebilir." Bizce bu halde vakfı idare edenler azil ve yerine vakfiyede gösterilen sair mütevellilerin getirilmesi, bu mümkün değilse, Vakfın zabt edilerek idare olunması icap ederdi. Gâyenin değiştirilmesi doğru değildir. Aynı hal, vakıf yapma temayülünü zaiflatır, hatta yok edebilir. Vakfın mevcudu gâye-yi muhafaza için kâfi oldukça, başka türlü düşünmemek ve mezkûr kanundaki hükme mahal olmamak icap ederdi.

Üzerinde uzun boylu durulabilecek olan söz konusu madde hakkında burada fazla kayde lüzum görmüyoruz. Mühim olan nokta, mâli imkânı yapılaş gâyesinin devamına müsait olan hallerde vakfın gâyesinin değiştirilmesinin vâkıfın idaresine saygı esası ile bağdaşmayacak bir hareket tarzı olduğundan ibarettir.

III — Aile Vakfı.

İmparatorluk hukukunda bu nam ile bir vakıf yoktu. Ancak evlâda vakıf vardır. Medenî Kanununun 322 inci maddesi Aile Vakfından bahsediyor. Lâkin aynı maddenin 2 nci fıkrası hükmü mezkûr vakfa cevaz veren birinci fıkra hükmü ile kabili telif değildir¹⁹.

Evlâda vakıfla aile vakfı arasında şu farklar zikredilebilir:

1) Evlâda vakıfda evlâd ve o hükümde olan fûrû vakfın bizatihî gâyesi olmayıp, gallesinden, yani gelirinden intifa ve istifade ederler. İntifa edilecek

gelirde gayrisâfi gelir olmayıp, sâfi gelirdir. Şu halde evlâda vakıf, hem ammenin hem evlâdın faydalanmasını temin etmektedir. Aile Vakfı ise, bir malın münhasıran aile efradı menfaatine tahsisini hedef tutmaktadır. Binnetice aile vakfının umumîlik vasfı nisbidir; hattâ denilebilir ki teberrû nevilerinden lehdarları birden ziyade olan hibe-yeye yakın mahiyet arz etmekte ve bu bakımdan tam manâsiyle vakıf, amme hizmetlerine yardımcı mahiyetde vakıf vasfından uzak bulunmaktadır. Evlâda vakıf ise, vakfın bu normal mahiyetini izale etmemektedir.

İmparatorluk hukukundaki akrabaya vakıfla aile vakfı arasında da aynı farklar vardır. Zira akrabaya vakıf da bir vakfın gallesinden istifadeyi tazammun eder.

2) Evlâda vakıf, evlâd ve ahfâdın faydalanmasını sağlar; Aile vakfında ise, dar ve geniş manâdaki aile mefhumuna dahil herkes vakıfıdan müstefit olur. Hattâ yalnız hısımlar değil, akrabaya²⁰ da bu vakfın lehdarı olabilir.

IV — İşçi ve Müstahdemler lehine vakıf.

13.7.1967 gün ve 903 sayılı Kanunun 77/A maddesiyle gâye itibariyle bir vakıf çeşidi getirilmiştir. Şurada işaret edelim ki, gerek İmparatorluk vakıf hukuku, gerek mezkûr kanunla değiştirilmiş olan Medenî Kanun ahkâmı müstahdem ve işçiler lehine vakıf tesisine esasen mâni değildi. Söz konusu olan kanun evvelki hukuk ve Medenî Kanunda zımnen tecviz edilmiş olan²¹ bu imkânı sarahatle zikretmiş olmakdan başka bir şey yapmış değildir. Keza ehem-

20) Hısımla akraba arasındaki farka işaret olunmuştur.

21) Fihhâkika, gerek Medenî Kanundan evvelki Vakıf hukukunda, gerek tâdilden evvel Medenî Kanunun ihtiva ettiği vakıflara dair hükümler arasında müstahdem ve işçilere veya sair meslek ve san'at erbabı lehine vakıf kurma imkânsızlığını gösteren zımnî bir kayıt dahi yoktur. Şu halde 907 sayılı Kanunun "müstahdem ve işçi lehine Vakıf" namıyla zikrettiği vakıf çeşidi bir yenilik addedilemez.

19) Bu hususda Mustafa Reşit Belgesay'ın Medenî Kanun Şerhi'ne bakınız.

miyetle kayde değer ki, mezkûr kanun kayd edilen maddede münderiç bazı hükümlerle (77/A, bend: 2,3), öteden-beri müesses vakıf müessesesinin mahiyeti ile bağdaşamayan bir takım kayıdlara da yer vermiştir. Tâbiri câiz ise, vakfa âdetâ şirket veya cemiyet mahiyeti vermiştir, ki bizce tenkide şâyan hususlardan biridir. Müstakil bir ma-

kale mevzuu olabilecek mahiyet ve ehemmiyetde olan bu mevzuda burada uzun boylu kayıtda bulunmayı zâit addediyoruz. Kanun yapmak san'atı müesseselerin mahiyetlerini değiştirmeksizin, müesseselerin noksanlarını ikmâl, sakat taraflarını bertaraf etmek, gelişmeye muhtaç yerlerini geliştirmekden ibaret teşrii faaliyetdir.